

KYLÄSUUNNITELMA

Tulevaisuuden työväline

Suomen Kylätoiminta ry (SYTY)
Willa Elsa, Meijeritie 2
25410 Suomensjärvi

Puh. (02) 738 1761
Fax (02) 738 1763

info@kylatoiminta.fi
www.kylatoiminta.fi

Suomen Kylätoiminta ry:n julkaisu 1/2002
Toim. Elina Leppänen

ISBN 951-95866-9-5
Satakunnan Pianotuote, Kokemäki

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	3
1. NÄIN LAADITAAN KYLÄSUUNNITELMA.....	5
Kokoamme kyläsuunnitelman porukalla	5
(1) Miksi laadimme kyläsuunnitelman?	5
(2) Kylämme nyt	5
(3) Faktat kylästä	6
(4) Kylän henki ja ilmapiiri	6
(5) Kylän vahvuudet, voimavarat ja mahdollisuudet	6
(6) Historia - kuinka tähän tultiin?	7
(7) Yhteinen päämäärämme ja tavoitteet sen tarkentamiseksi	7
(8) Maailmanmenon vaikutus kyläämme.....	8
(9) Kylän tulevaisuuden vaihtoehtoja	8
(10) Ideat	9
(11) Toimenpiteet	9
(12) Prosessi - laatiminen, seuranta, päivitys	10
Kyläkysely	10
2. KYLIEN ESIMERKKEJÄ.....	12
2.1 Miksi ja kuinka kyläsuunnitelma tehtiin?	12
2.2 Minkälainen kylämme on tänään?	14
2.3 Kylän tulevaisuus - yhteinen päämäärä ja tavoitteet	23
2.4 Toimenpiteet	26
2.5 Kyläesimerkkien yhteenveto	27

ESIPUHE

Kyläsuunnitelma on kyläläisten tahdonilmaisu oman kylän tulevaisuudesta. Suunnitelman tekeminen avoimesti ja isolla porukalla tähtää siihen, että kyläläiset innostuvat käymään keskustelua tulevaisuudestaan ja haluavat lähteä viemään ajatuksiaan käytännön tasolle. Yhteinen tahto löytyy kyläilloissa ja keskusteluissa, kun yritetään muodostaa kuva yhteisestä tulevaisuudesta. Tulevaisuuden päämäärä ja tavoitteet voidaan täsmentää vielä lopuksi käytännön toimiksi ja hankkeiksi.

Kyläsuunnitelma on kylän oma suunnitelma: sen sisällöstä päättävät kyläläiset. Se on paikallisen kehittämisen työkalu, jonka avulla kylä voi tosissaan ja määrätietoisesti lähteä toimimaan tärkeinä pidettyjen asioiden toteuttamiseksi. Suunnitelman laatiminen ei ole silmänräpäyksen tempku, vaan prosessi, joka vaatii pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä monella tasolla. Kyläyhdistys, toimikunta tai muu kylän yhteisesti hyväksymä porukka ottaa vastuun suunnitelman kokoamisesta. Sen lisäksi tarvitaan kylän muita yhdistyksiä ja vaikuttajia sekä ulkopuolisia yhteistyökumppaneita niin kunnassa, maakunnassa ja joskus valtakunnallisestikin.

Tämä kyläsuunnitelmaopas on käännetty ruotsiksi 1997 ilmestyneestä oppaasta ”Byaplan-redskap för framtiden”. Opasta on myöhemmin täydennetty mielikuvakartalla ja siihen liittyvillä opastavilla kysymyksillä. Nämä löytyvät ruotsiksi internetistä osoitteessa www.bya.net/byaplan/index.htm. Suomenkielistä versiota on osittain täydennetty ja muutettu Päijät-Hämeen kyläsuunnittelukokemuksin.

Tomas Lundqvist kokosi kyläsuunnitelmaoppaan Pohjanmaan rannikon kylien avuksi. Silloinen LEADER II -toimintaryhmä edellytti kylien kehittämishankkeiden pohjaksi kokonaisvaltaista kyläsuunnitelmaa, jossa olisi kirjoitettu kylän tulevaisuudesta ja joka olisi tehty asukkaiden yhteissuunnitteluna. Esimerkkien avulla haluttiin kannustaa kyliä suunnittelemaan tulevaisuuttaan. Suorissa lainauksissa kylät saavat puhua omin sanoin. Ruotsinkieliset paikannimet voivat tuntua oudoilta, mutta kylien ongelmat ovat samansuuntaisia koko Suomessa. Toivottavasti kylien esimerkit tuovat teille uusia ajatuksia ja ehkä muuntuvat luonanne uusiksi oivalluksiksi.

Päijät-Hämeessä lähdettiin tekemään saman mielikuvakartan opastuksella kyläsuunnitelmia vuonna 2001. Päijät-Hämeen kylät ry:n hankevetäjänä autoin kyliä laatimisprosessissa. Toimin kyläilloissa juontajana ja ulkopuolisena kannustajana, kysymysten asettelijana ja toin tarvittaessa esimerkkejä toisten kylien kokemuksista ja yhteistyötahoista. Swot, tuplatiimi, tulevaisuusvertas ovat menetelmiä, jotka antavat jokaiselle mahdollisuuden osallistua yhteiseen keskusteluun. Asioiden kirjaaminen

fläpeille yhteiseksi muistiksi on helpottanut asioiden jäsentelyä ja käsittelyä. Joka talouteen jaettava kyläkysely antaa jokaiselle mahdollisuuden osallistua. Se on yksi tapa myös tiedottaa kyläsuunnitelman tekemisestä. Paikallislehti voi tulla mielellään paikalle tulevaisuusiltoihin, internetissä on voitu esitellä kyläsuunnitelmaluonnosta, mutta henkilökohtaisesti asioista puhuminen on kuitenkin tehokkainta.

Parhaimmillaan kyläsuunnittelu innostaa kyläläiset keskusteluun tulevaisuudestaan ja toimimaan yhdessä sen eteen.

Hauskuutta laatimiseen!

Elina Leppänen
suomenkielisen laitoksen toimittaja

1. NÄIN LAADITAAN KYLÄSUUNNITELMA

Kokoamme kyläsuunnitelman porukalla

Kyläsuunnitelma on koottu teksti, joka kertoo kuinka oma kyläyhteisönne haluaa mennä eteenpäin. Se sisältää sekä päämäärät, joihin pyritte, että käytännön toimenpiteitä.

Kun laaditte kyläsuunnitelmaa, tulette kohtaamaan erilaisia tuttuja asioita, mutta ehkä ette ole aiemmin muodostaneet niistä kokonaiskuvaa, jossa nivoutuu yhteen kylän historia, nykyisyys ja tulevaisuus. Laatimisprosessi tulee toivottavasti olemaan antoisaa ja avartavaa yhdessäoloa.

Kaavio "mielikuvakartta" esittelee yhden mahdollisuuden edetä, jos haluatte laatia hyvän kyläsuunnitelman. Kaavion tarkoitus on auttaa teitä miettimään, kuinka laatimisessa etenette ja mitä asioita kyläsuunnitelmaan voi kirjoittaa. Sen tarkoitus on auttaa jäsentelemään ajatustyötä ja toimia asioiden muistilistana. Laatikot ja ympyrät kuvaavat osia, joita olisi hyvä käsitellä laatimisyön aikana. Itse kyläsuunnitelman voi kirjoittaa mihin muotoon hyvänsä. Kuitenkin olisi hyvä, jos mielikuvakartan eri osat sisältyisivät suunnitelmaan jollainlailla.

Tämä on yksi tapa koota hyvä kyläsuunnitelma. Voitte hyvin myös tehdä omat otsikonne ja lähestyä unelmianne ja ongelmianne eri tavalla. Aivan vapaasti voitte myös yhdistää eri otsikkoja tai jättää pois tai muuttaa järjestystä.

(1) Miksi laadimme kyläsuunnitelman?

Ensimmäinen asia, joka teidän kannattaa keskustella on, MIKSI laaditte tai päivitätte kyläsuunnitelman? Mihin voitte käyttää kyläsuunnitelmaanne? Mikä rooli tai pitäisikö sillä olla joku rooli kunnan suunnitelmissa? Millä tavoin haluatte kyläsuunnitelman auttavan kylänne hanketoimintaa?

Kenelle kirjoitatte suunnitelman? Pyrkimyksenä pitäisi olla KOKO kylän suunnitelma. Kuinka saatte mahdollisimman monen mukaan esittämään näkemyksiään ja ideoitaan ja sitten vielä lähtemään niitä toteuttamaan?

(2) Kylämme nyt

Voi olla hyvä aloittaa nykytilanteesta. Miltä kylänne näyttää tänään? Mikä kylänne on pelkästään maantieteellisesti? Missä se sijaitsee? Mitkä alueet kuuluvat kyläänne? Mikä luonnossa ja maisemassa on tyypillistä, erikoista ja arvokasta? Mitä edellytyksiä kylässänne on maanviljelyyn tai vaikka pienteollisuudelle? Onko kylänne syr-

jäistä maaseutua vai kaupungin tai taajaman lähellä? Pääteiden läheisyydessä? Mihin sijaan ja ympäristöön liittyviin tosiasioihin te voitte vaikuttaa, mistä määrää luonto tai ympäröivä yhteiskunta?

Kylän sijaintia voi havainnollistaa myös kartalla tai piirroksella. Jos käytätte kyläsuunnitelmassa Maanmittauslaitoksen karttoja, on muistettava hankkia kartan julkaisulupa.

(3) Faktat kylästä

Tiedätte varmasti paljon tosiasioita ja lukuja kylästä. Voitte myös koota tilastotietoa kylästä tekstiksi tai taulukoiksi. Esimerkiksi asukasluku, kotitalouksien määrä, kesäasuntojen määrä, ikäjakauma, elinkeinonjakauma, työssäkäynti tai kylän työpaiikat, yrittäjät ja palvelut. Näitä tietoja voidaan käyttää perusteluina, esim. jos halutaan säilyttää joku palvelu kylässä tai selvittää mahdollisuuksia uusien työpaikkojen tai palvelujen luomiseen. Kunnassa esim. suunnittelusihteeriltä voi löytyä sopivaa tilastotietoa. Päijät-Hämeessä maakuntaliitto antoi yhtenäiset väkiluku-, työpaikka- ja loma-asuntotiedot kaikille kyläsuunnitelmaa tekeville kylille. Tilastokeskus julkaisee Suomi-CD:tä, josta löytyy 24 erilaista taulukkoa postinumeroitain. Suomi-CD löytyy myös hyvin varustetuista kirjastoista. Romput on tehty 1996, 1998, 2001. Tiedot voi tilata myös Suomen kylätoiminta ry:n kautta.

(4) Kylän henki ja ilmapiiri

Mitä toimivia yhdistyksiä on kylässänne ja mitä ne tekevät? Mitä perinteisiä tai erikoisia tapahtumia tai tempauksia kylänne järjestää? Pitävätkö yhdistykset yhteyttä keskenään? Minkälainen ilmapiiri on yrittäjyydelle? Voitte yrittää miettiä yleistäen, kuinka kyläläiset suhtautuvat kylään? Onko kyläläisten välillä yhteistyötä ja miten se ilmenee? Yhteys voi rakentua harrastusten tai perinteiden ympärille. Onko ehkä taloudellista yhteistyötä? Yhteistyötä voi pohtia laadullisesti. Mihin se perustuu ja miten se ilmenee?

(5) Kylän vahvuudet, voimavarat ja mahdollisuudet

Kylän heikkoudet, ongelmat ja uhat

Jotta saatte syvennettyä kylänne nykyisyyden puntarointia, voitte koota listoja kylänne hyvistä ja huonoista puolista. Kun jäsenette rinnan sekä kylän sisäiset vahvuudet, voimavarat ja sekä ulkoiset mahdollisuudet että kylän sisäiset heikkoudet, ongelmat ja ulkopuoliset uhat, olette laatineen nelikentän eli ns. SWOT-analyysin (Strengths,

Weaknesses, Opportunities, Threats). Listoja kootessa kannattaa pohtia kaikkia elämän alueita esim.

- asukkaat ja kyläelämä
- palvelut ja elinkeinot
- ympäristö, liikenne, tekninen huolto

Näitä listoja voi käyttää avuksi myöhemmin toimenpiteitä mietittäessä. Mitä vahvoja puolia voitte ottaa käyttöön? Mitkä mahdollisuudet kannattaa ottaa vakavasti? Mitkä uhat on torjuttava? Asioita kannattaa miettiä syvältä ja yrittää löytää niistä eri näkökulmia. Että kylällä on paljon eläkeläisiä, on sekä vahvuus että heikkous, uhka ja mahdollisuus. Samoin esim. sijainti: heikkous on vaikka pitkät mutkaiset tiet taajaan, toisaalta se voi olla vahvuus luontomatkailuyrittäjille.

Listoihin voi laittaa mitä asioita tahansa. Oleellista on miettiä asioiden syitä ja vaikutuksia tulevaisuuden vaihtoehtojen kannalta.

Kyläsuunnitelman teon voi aloittaa kyläillalla, jossa listataan ryhmissä kylän hyviä ja huonoja puolia. Sitten voidaan vaikka yhdessä valita tärkeimmät ongelmat ja vahvuudet, jotka vaikuttavat elämääne.

(6) Historia - kuinka tähän tultiin?

Moni kylä on koonnut esimerkillisiä historiikeja. Niitä voidaan käyttää aineistona kyläsuunnitelman laatimisessa. Kyläsuunnitelmaan kannattaa tuskin kirjoittaa pitkää historiaa, puolisivuakin riittää. Voitte yrittää jäsenellä kylänne historiaa eri vaiheisiin ja miettiä millä asioilla on vaikutusta nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Minkä ikäinen on kylänne? Onko ollut joitain merkittäviä sukuja luomassa kyläyhteisöä? Kuinka palvelut, elinkeinot tai yhdistystoiminta on muuttunut esim. 10 tai 20 vuoden aikana? Mitä uutta on tullut vaikka vuosikymmenen aikana?

(7) Yhteinen päämäärämme ja tavoitteet sen tarkentamiseksi

Minkälainen kylä haluatte olla? Miltä kylänne voisi näyttää vaikka viiden tai kymmenen vuoden kuluttua? Mitä te tarvitsette, mitä te haluatte? Ei pidä vain jäädä arvuuttelemaan, mitä tulee tapahtumaan vaan on vastattava kysymykseen: Mitä te TAH-DOTTE?

Valitettavasti ei ole ihan helppoa sanoa mitä tahdotaan. Tulevaisuusverstaas ja tupla-tiimi ovat osallistavia menetelmiä, jotka soveltuvat jäsentämään tulevaisuuskeskuste-

lua. Olisi hyvä, että päämäärä olisi kokonaisvaltainen ja kattava (ei vain esim. "haluamme kaupan, koulun tai päiväkodin"). Se voisi olla jollainlailla houkutteleva ja innostava, jotta olisitte kaikki halukkaita työskentelemään sen eteen. Ja että se on myös mahdollista saavuttaa.

Päämäärän miettimiseen kannattaa panostaa. Se ei ole ihan niin yksinkertaista kuin saattaa aluksi tuntua. Kun yhteisesti mietitty päämäärä on kaikilla tiedossa, on helpompi myös osallistua muutokseen. Tärkeää on tehdä päämäärästä kokonaisvaltainen, selkeä ja innostava.

Päämäärä voidaan kirjoittaa vaikka tarinaksi tai matkakuvaukseksi. Esimerkiksi Etelä-Päijänteen LEADER+ ohjelman visio kirjoitettiin kirjeeksi kaupunkilaisserkulle kuviteltuna vuoteen 2007. Mutta toki on hyvä määritellä iso päämäärä lyhyesti ja nasevasti ja vaikka jäsentää se lyhyiksi tavoitteiksi. Määritellä tavoitteet niin, että niiden avulla ratkaistaan polttavimmat ongelmanne. Minkä on kylässänne muututtava, jotta siitä tulee entistä parempi paikka?

(8) Maailmanmenon vaikutus kyläämme

Olisi hyvä, jos mietitte ulkopuolisen maailman kehitystrendejä, ennen kuin kirjoitate lopullisen päämääränne. Yhteiskunta muuttuu hitaasti. Vaarana on, että ulkopuolinen meno vie mennessään. Esimerkiksi Päijät-Hämeen maakuntastrategian MAST 2001 toimintaympäristön kuvauksessa on kuviteltu maailman menoa tulevaisuudessa (www.paijat-hame.fi) Siihen voi vaikka kuvitella oman kylän paikan.

Tämä osa on jatkoa kohdille 2,3, ja 6. Minne kylä tuntuu olevan menossa valtavirran mukana? Mitä tulee tapahtumaan? Voitte vaikka piirtää diagrammin menneestä ja jatkaa sitä samansuuntaisesti tulevaisuuteen esim. 10 vuoden päähän. Esim. asukasluvun, ikärakenteen tai elinkeinojakauman osalta. Kaavioita voi käyttää perusteluna, että joku toimenpide on välttämätön.

(9) Kylän tulevaisuuden vaihtoehtoja

Tulevaisuutta ei kuvata vain maailman menolla ja kehitystrendeillä. Joskus tapahtuu isoja asioita, jotka muuttavat kehityksen kulun kuten Suomen liittyminen EU:hun tai Neuvostoliiton hajoaminen. Kohtien 5,7 ja 8 perusteella voitte yrittää hahmottaa tulevaisuuden vaihtoehtoja kylälleen. Vaihtoehtoissa ei tarvitse tarkastella, mitä tahdotte, vaan miten näyttäisi käyvän, jos yksi tai toinen asia toteutuisi. Vaihtoehtoja voi rakentaa useita niiden isojen asioiden perusteella, joita kuvittelisitte tapahtuvan.

Voitte keskustella esim. Mitä isoja muutoksia on odotettavissa seuraavan 5 tai 10 vuoden sisällä? Miten ne voisivat vaikuttaa kyläänne? Peilata voi jo toteutuviin kehitystrendeihin tai vahvuuksiinne ja heikkouksiinne, uhkiin ja mahdollisuuksiin. Miten kylänne selviytyy tietoyhteiskunnassa? Mitä tapahtuisi kylässänne, jos ilmastomuutoksista tulisi totta?

(10) Ideat

Päämäärän ja sitä tarkentavien tavoitteiden saavuttamiseksi lähdetään ideoimaan toimenpiteitä. Ideoinnin on annettava tapahtua ilman kritiikkiä, villisti ja vapaasti. Jonkun esittämää mahdotonta ideaa ei missään tapauksessa saa ampua heti alas helpoilla kommentteilla "Ei tule onnistumaan! Aina meillä on tehty toisin!". Hulluimmatkin ideat saattavat sisältää hivenen arvokasta, niitä jalostamalla voi löytyä uusia ratkaisuja. Vasta seuraavaksi voitte pistää ideat maanpinnalle, kun lähdette miettimään käytännön toimenpiteitä.

(11) Toimenpiteet

Kun kylällänne on päämäärä ja selvät tavoitteet, niin tiedätte, mihin olette menossa. Se on toimenpiteiden perusta. Voitte tarkentaa ja pohtia yksityiskohtaisia keinoja, mitä olisi tehtävä käytännössä, jotta pääsette päämääräanne. Mitkä asiat ovat tärkeimpiä viedä läpi, jotta saavutatte visionne tai että estätte autoittavan menon? Olisi mietittävä käytännön toimenpiteitä ja realismia. Tässä apuna voidaan käyttää esim. hankkeen esisuunnittelulomaketta. Tai kysymyksiä:

- mitä tehdään
- miten tehdään
- kenelle
- kuka tekee ja kuka vastaa
- mitä maksaa, miten voisi rahoittaa

Toimenpiteen tarkentamiseksi on osoittautunut hyväksi koota pieni työryhmä miettimään sen sisältöä. Ryhmään kannattaa etsiä asiasta kiinnostuneita ja vastuuhenkilöksi joku, jolle voi asiasta tulla myös henkilökohtaista hyötyä. Vastuulliset toteuttajat löytyvät useimmiten, jos suunnittelu on ollut aitoa osallistumista. Kylällä olevat yhdistykset voivat ottaa vastuulleen toimenpiteitä. Aina on kuitenkin hyvä nimetä vastuuhenkilö.

Kyläsuunnitelman toimenpidelista ei saa olla toivelista kunnan päättäjille tai muille ulkopuolisille toteuttajille. Toimenpiteessä pitäisi näkyä aina kylän oman panoksen osuus. Toimenpide voi olla myös kylän oma varainhankinta.

Toimenpiteiden kuvaukset voivat olla osa kyläsuunnitelmaa tai ne voi olla myös sen liitteenä. Kannattaa myös miettiä heti alkuun joku pieni, helppo, konkreettinen aloitushanke, joka yhdistää kyläläiset tekemisen merkeissä.

(12) Prosessi - laatiminen, seuranta, päivitys

Kuuluuko kyläsuunnitelman laatimistapa kyläsuunnitelmaan? Jos suunnitelma on laadittu yhdessä, koko kylän suunnitelmana, on syytä kirjata tämä esimerkiksi ”johdantoon”. Ketkä suunnitelman tekivät? Mitä tilaisuuksia tai kyselyjä järjestitte ja paljonko niissä oli osallistujia? Koska kyläkokous hyväksyi suunnitelman? Kuinka olette suunnitelman laatimisesta tiedottaneet?

Toteutitteko jo laatimisen aikana aloitushanketta tai pieniä toimenpiteitä? Varmasti esimerkiksi viranomaiset ja rahoittajat ottavat asianne vakavammin, kun lukevat, kuinka suunnitelma on syntynyt ja ovat valmiimpia avustamaan toimenpiteitänne tai hankettanne. Koko kylän suunnitelmaan sisältyvällä kehittämishankkeella on suuremmat mahdollisuudet onnistua.

Moni asia voi olla liian suuri kylän yksin toteutettavaksi. Siksi on esimerkiksi Kainuussa lähdetty kyläsuunnitelmia laatimaan kolmikannassa, jossa tasavertaisina suunnittelijoina toimivat kyläläiset, virkamiehet ja poliitikot. Avoin vuoropuhelu kunnan virkamiesten ja poliitikkojen kanssa on tärkeää, jotta kylän asioita saadaan mukaan kunnan strategioihin.

Miten seuraatte suunnitelman toteutusta? Todetaanko esimerkiksi tehdyt asiat vuosittain kyläkokouksessa? Tiedot voi kerätä vaikka ennen kokousta vastuhenkilöiltä, yhdistyksiltä ja työryhmiltä. Uudet asiat voidaan päivätä vaikka samassa yhteydessä. Kun suunnitelma vaatii isompaa päivitystä, kannattaa laatimisprosessi aloittaa uudelleen kevyemmin ja nopeammin, kun asiat on jo kertaalleen kirjoitettu ja laatimismenettely osataan.

Kyläkysely

Kyläkyselyn tai haastattelujen avulla voitte kerätä tietoa suunnitelmaa ja yhteisiä keskusteluja varten. Kyselyä ei kannata tehdä hätiköiden vaan on mietittävä, mitä sillä haluatte saavuttaa. Sen avulla voi kerätä tietoa nykyisyydestä, vaikka kyläläisten osaamisesta tai arvioita esim. jo toteutetun kylähankkeen merkityksestä. Sen avulla

voidaan kartoittaa vahvuuksia ja ongelmia sekä ideoida tulevaa. Liian rajoittavia kyllä/ei -kysymyksiä kannattaa välttää. Jos laaditte kyselyn, miettikää missä vaiheessa se tehdään? Se voidaan tehdä myös toimenpideideoiden tarkentamiseksi ja kiinnostuksen harjoittamiseksi.

Joka talouteen jaettava kyläkysely toimii samalla myös osallistumiskanavana. Kotiin jääville annetaan mahdollisuus ottaa kantaa tai olla ottamatta. Ainakin tilaisuus osallistumiseen kannattaa tarjota. Jos todella haluatte vastauksia, miettikää kyselyn hakemista henkilökohtaisesti.

2. KYLIEN ESIMERKKEJÄ

2.1 Miksi ja kuinka kyläsuunnitelma tehtiin?

Miksi kyläsuunnitelma tehtiin?

Kylän kehittäminen perustuu ihmisten yhteistyöhön. Kun kylä etsii mahdollisuuksiaan, tarvitaan kyläläisten yhteisiä kokoontumisia, joissa keksitään ideoita. Tarvitaan myös yksittäisiä ihmisiä, jotka miettivät ja tekevät ehdotuksia siitä, mitä yhdessä voitaisiin saada aikaan. Lähdetään liikkeelle siitä, että asukkaat eivät tunne kyläänsä. Oma kylä voi olla jo liian tuttu, ei enää nähdä itsestään selvyksiä. Pienessäkin kylässä tulee esiin paljon odottamatonta tietoa ja kytkentöjä, joista voi olla hyötyä kyläsuunnittelussa.

Soklotin kyläsuunnitelmassa kyläläiset kirjoittavat ”päämääränä on saada aikaan yleinen toimintasuunnitelma siitä, kuinka me, kylämme asukkaat, tulemme tekemään yhteistyötä kehittääksemme kyläämme. Kyläsuunnitelma sisältää tulevaisuudenkuvan, ajatuksia ja toiveita jopa käytännön ehdotuksia siitä, mistä yhdessä sovimme.” Kyläsuunnitelmassaan soklotilaiset myös painottavat, että tarkoituksena ”ei ole tuottaa toivelistaa kaikesta mahdollisesta, mitä mieleen juolahtaa”. He menevät askeleen pidemmälle. He pukevat sanoiksi yhteisen päämäärän, tahdon, kuinka he haluavat, että Soklot kehittyä ja miltä se näyttää lyhyellä tähtäimellä, viiden vuoden, kymmenen vuoden tai ehkä kahdenkymmenen vuoden päästä.

Nybyssä on tehty pohdiskelleva johdanto, joka pätee useimpiin kyliin Suomessa. ”Emme voi säästyä meitä ympäröivien tapahtumien vaikutuksilta, emme lähialueellamme, emme kansallisesti, emmekä maailmanlaajuisesti. Mutta paikallisella tasolla meidän on voitava lähteä siitä, että me itse demokraattisella tavalla yhteiskunnan tukemana tulemme muovaamaan oman kylämme ja lähiympäristömme kehitystä. Se, joka tietää, mitä tahtoo, selviää paremmin kuin se, joka ei tiedä. Tämä pätee myös kylätasolla.”

Kuinka kyläsuunnitelma tehtiin?

Kyläsuunnitelmia on tehty eri tavoin ja ne ovat johtaneet erilaisiin tuloksiin. Useimmissa kylissä on käyty läpi enemmän tai vähemmän laaja laatimisprosessi, jonka tuloksena on lopulta oma kyläsuunnitelma. Yttermalaxin kyläsuunnitelman sisällysluettelo kertoo myös laatimisvaiheista:

Yttermalaxin kyläsuunnitelman sisällysluettelo:

Kartta

Johdanto

1. Kylä ja asukkaat
2. Kulttuuri ja historia
3. Työpaikat
  - suurimmat työnantajat
  - työpaikat elinkeinojen mukaan
4. Luonnonvarat
5. Kyläläisten mielipiteet
6. Tulevaisuus
7. Toimintalinjat
8. Tilastot

On hyvin arvokasta, jos suunnitelmaa laadittaessa kyläläiset yhdessä miettivät, mitä mahdollisuuksia ja tarpeita on omalla kylällä. Oleellinen kysymys, kun keskustellaan kylän mahdollisuuksista on: ”Minkälaisen kylän haluamme tulevaisuudessa?”

Monissa kyläsuunnitelmissa on kuvattu, kuinka suunnitelma laadittiin. Monet ovat maininneet päivämäärän, koska kyläsuunnitelma on hyväksytty kyläkokouksessa. Nämä on hyvä kertoa, jotta kyläsuunnitelma voidaan myöhemmin sijoittaa ajallisesti historiaamme.

Hopsalan kylässä kirjoitetaan ”me Hopsalan kylän hallitus kokoonnuimme käymään läpi kehittämishankettamme ja laatiaksemme kyläsuunnitelman.”

Kortesjärvellä suunnitelmaa laadittiin kyläkokouksissa: ”Kortesjärveläiset kutsuttiin koolle kyläkokouksiin 2.4 ja 11.4.1997 laatimaan kyläsuunnitelmaa. Osallistujia oli yhteensä 25. Esitettiin monia ehdotuksia. Luonnos kyläsuunnitelmaksi oli esillä kylätalon ilmoitustaululla. Yhdistyksen ylimääräinen kokous hyväksyi kyläsuunnitelman 23.4. ja valitsi työryhmän jatkamaan ideoiden kehittämistä eteenpäin. Työryhmä esittelee tuloksiaan vuosikokouksessa”.

Övermalaxin kyläsuunnitelmassa mainitaan, että ”kylätoimikunta teki aloitteen kyläsuunnitelman tekemisestä. He kutsuivat edustajat työryhmään Folkshälsanista, Maamiessuurasta, Maalahden museoyhdistyksestä, Maalahden eläkeläisyhdistyksestä, MTK:n paikallisosastosta sekä Övermalaxin Nuorisoseurasta. Työryhmä kokountui kevään ja alkukesän aikana kolme kertaa. Övermalaxin kyläyhdistyksen vuosikokouksia kehitetään kokouksiksi, joissa keskustellaan kylän kehittämisestä ja seurataan kyläsuunnitelman toteutumista.”

Överpurmon kyläsuunnitelman lopussa todetaan: “kyläsuunnitelman on toimittava uudistuvana pitkän tähtäimen kyläsuunnitelmana, joka vuosittain käydään läpi ja muutetaan niiltä kohdin, missä on aihetta muutoksiin.”

Småböndersin kyläsuunnitelmassa on esitetty sama periaate kuin Överpurmossa. “Kyläsuunnitelma on laadittu pitkän aikavälin rullaavaksi kyläsuunnitelmaksi. Tämä tarkoittaa, että kyläyhdistys tarkistaa kyläsuunnitelman vuosittain ja täydentää tai tekee muutoksia kehityksen edellyttämällä tavalla. Kyläsuunnitelma on ajateltu ensi kädessä käytettävän kylän kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä erilaisten kehittämishankkeiden pohjana”.

Karkkulan kyläsuunnitelman johdanto kannustaa: “Hyvä lukija, toivottavasti lukiesasi tätä suunnitelmaa koet asiat omiksesi ja innostut antamaan panoksesi kylämme kehittämiseen ja me-hengen vahvistamiseen.”

2.2 Minkälainen kylämme on tänään?

Moni kylä on alkanut kyläsuunnittelun selvittämällä nykytilanteen. He ovat tarkastelleet, minkälainen kylä on tänään, mitä mahdollisuuksia ja voimavaroja on olemassa. Useimmat nostavat esille asukkaat, asumisen ja kylän elinkeinot. Useimmat kuvaavat myös yhdistystoimintaa ja eri palveluja. Jotkut ovat käsitelleet myös kylän historiaa ja luontoa tärkeänä osana kylää.

Bäckbyn kehittämissuunnitelmassa on seuraava yhteenveto kylän nykytilasta: “Bäckby on kylä Pietarsaaren maalaiskunnassa. Kylässä on tällä hetkellä n. 180 asukasta. Pääasiallinen toimeentulolähde on maa- ja metsätalous. Tämän lisäksi on metsä- ja maarakennusurakoitsijoita. Bäckbyn asukkaista 15 saa toimeentulonsa kylän ulkopuolelta. Bäckbyssä on perinteisesti selvitty yhteisistä hankkeista talkoiden avulla. Laajojen kehittämishankkeiden läpi viemiseen on rakentunut henkinen valmius. Kylätoiminnalla on hyvin pitkät perinteet ja vuosien aikana on muodostunut vahva yhteenkuuluvuuden henki.

Vallvikin kyläsuunnitelmaan sisältyy historiallinen katsaus: “Vallvikin yhteisö perustettiin Voitbyn kylän isojaossa 1914 -1916. Silloinen toimeentulo perustui pääosin karjanhoitoon ja pienimuotoiseen maatalouteen. Uhkana oli jokavuotiset suuret tulvat (Kyrön joessa). Silloin kehittyi ainutlaatuinen kylähenki, joka on tänäänkin hyvin vahva.”

Osassa kyläsuunnitelmia tuodaan esiin jotain ainutlaatuista oman kylän nykypäivästä tai historiasta. Siipyyn kyläsuunnitelmassa sanotaan, “parasta Siipyssä on puhdas

luonto, meren läheisyys ja mahdollisuus vapaaseen liikkumiseen.” Tämä pätee useassa rannikkokylässä. Monäläiset kirjoittavat, ”kylä on tunnettu sijainnistaan Monånlahdella, joka on ”kaunein maailmassa”, niinkuin runoilija sen ilmaisee”. Monå tunnetaan myös Norråkerin talosta, josta Huldénin kirjailijasuku on lähtöisin. Monå on usein mainittu kirjallisuudessa ja erityisesti Evert Huldén on ottanut tuotannossaan lähtökohtia kylän elämästä.

2.2.1 Asukkaat ja asuminen

”Kortjärven kylässä meitä on 127 asukasta 46 kotitaloudessa. Asukkaista 45 % käy työssä, 2 % on työttöminä, 30 % on lapsia ja nuorisoa, 23 % on eläkeläisiä (1.1.1997). Asukasluku on pitkän aikaa pysynyt samana. Useat nuoret perheet ovat rakentaneet kylään viime vuosina.

Kovjoki on Uusikaarlepyyn kylistä kasvanut viime vuosina prosentuaalisesti eniten. Väkiluku on kasvanut: 198 henkilöä vuonna 1986 ja 245 henkeä vuonna 1995. Ainoastaan vajaa kolme prosenttia kyläläisistä puhuu äidinkielenään suomea, siksi suurin osa tapahtuu kylässä ruotsiksi.”

”Bergö on saaristolaiskylä Maalahden kunnassa. Aina kuntien yhdistymiseen, vuoteen 1973, saakka oli Bergö itsenäinen kunta. Pinta-ala on 4500 ha. Kylässä on yhteensä 557 asukasta (asukkaat jakautuvat seuraavan taulukon mukaan):

0 - 6 v	45
7 - 12 v	40
13 - 15 v	16
16 - 19 v	29
20 - 64 v	281
65 – v	146

Socketin väestönkehitys on ollut suotuisa jo pitemmän aikaa ja on ollut lievästi nouseva 1970-luvun jälkeen. Kylässä oli 466 asukasta v.1996, jakaantuneena alla olevan taulukon mukaisesti. Lisäys vuodesta 1990 on 16 henkeä.

	1996	1990	
	miehiä	naisia	M+N
0-6 v.	35	21	62
7-17 v.	49	40	81
18-64 v.	127	110	242

yli 65 v.	33	51	65
Yhteensä	244	222	450

Långön kyläsuunnitelmassa on tarkasteltu myös muuttoliikettä, paluumuuttajia ja uusia asukkaita. Sen lisäksi on laskettu, kuinka monta henkeä ja taloutta on eri taloryhmissä. Se antaa yksityiskohtaisemmat tiedot asumisesta.

Erityistä Långön kyläsuunnitelmassa on, että siinä on alue alueelta käyty läpi tämän päivän tilanne ja sen jälkeen on muodostettu näkemys tulevaisuuden Långöstä samoille alueille. Långön suunnitelma hakee ja etsii vastauksia esim. asumiseen ja asuntorakentamiseen seuraavien kysymysten avulla:

Kysymykset

Keitä me olemme, jotka asumme täällä?

Ketkä asuvat täällä tulevaisuudessa?

Paljonko meitä on?

Paljonko meitä on tulevaisuudessa?

Missä me asumme nyt?

Missä asumme tulevaisuudessa?

Kuinka me asumme nyt?

Kuinka tulemme asumaan?

Kokkolan kaupunki lähestyi kyliä ja pyysi heitä kuvaamaan vuoden 1996 nykytilanteen ja muotoilemaan kylän tavoitteet tulevaisuudelle yleiskaavatyötä varten. Långön kylätoimikunta teki laajan kyläsuunnitelman yleiskaavan pohjaksi, mutta myös kylän omaksi strategiaksi ja kehittämissohjelmaksi.

Långön suunnitelmassa lukee: "Kokkolan kaupunki on ilmoittanut, että yleiskaavan ensisijaisena tarkoituksena on asuinrakentamisen ja maankäytön järjestäminen. Lähdetään liikkeelle olemassa olevasta ja pyritään kehitykseen ja kasvuun, joka ainoastaan täyttää kylän nykyisten asukkaiden välittömät tarpeet. Toisin sanoen: ei uusia muuttajia kylään, eikä merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Onko tämä myös kyläläisten tahto?"

Keitä me olemme, jotka asumme täällä?

Tänään:

Syntyperäiset kyläläiset	68%
Paluumuuttajat	2,5 %
Ulkopuolelta muuttaneet	29,5%

20 vuoden kuluttua:

Syntyperäiset kyläläiset	68 %
Paluumuuttajat	4 %
Ulkopuolelta muuttaneet	29,5 %

Väkilukuarvio tällä hetkellä ja vuonna 2015:

Paljonko meitä on?	491
Paljonko meitä on tulevaisuudessa?	720

Kuinka me asumme nyt?

Kuinka tulemme asumaan?

Laskemme kotitalouksien määrän tällä hetkellä ja sijoitamme ne eri asumismuotoihin. Teemme arvion siitä, kuinka kotitaloudet tulevat asumaan noin 20 vuoden kuluttua vuonna 2015.

Talouksien määrä

	Nyt	2015
Asuu maatilalla, jota viljellään	8	8
Asuu maatilalla, jota ei viljellä	38	38
Asunto tontilla, joka erotettu maatilasta	93	169
Yhden perheen omakotitalossa	34	61
Paritalossa tai usean perheen talossa	5	15
Talo alun perin kesämökki	8	-
Asunto yritys kiinteistön yhteydessä	1	-
Rivitalo	-	-
Kerrostalo	-	-
Muuta (mitä)	-	-

Taulukkoa seuraa Långön suunnitelmassa perustelu siitä, mitä varten he päätyivät esittämiinsä tavoitteisiin.

2.2.2 Elinkeinot

Etelä-Vallgrund kirjoittaa kyläsuunnitelmansa kappaleessa Yrittäjyys, käsityö ja elinkeinorakenne: "kylä ei ole enää maanviljelyskylä ja siksi avoin maisema tulee häviämään. Jäljellä ei ole enää yhtään maidontuottajaa ja ainoastaan pienimuotoista

viljantuotantoa. Munantuotanto, kasvi-huoneviljely, yrttivoiteiden ja ihonhoitotuotteiden valmistus sivuaa maanviljelystä. Perinteistä saaristolaiselinkeinoa, kalastusta, harjoittaa ammatikseen enää muutama.

Kylässä on monenlaista pienyrittäjyyttä mm. kenneli, veneveistämö, puusepäneliike, kampaamo, ompelimo, saha, kuljetusliike, metsä- ja kaivinkoneurakoitsijoita. Käsi-työperinne elää voimakkaana. Yksi kylän erikoisuuksista on esim. Vallgrundin villapusero. Tavattoman monet tekevät erilaisia puutöitä. Kylässä on myös osaavia taiteilijoita.

Monet kylän asukkaista käyvät mantereella töissä. Kylässä on vähän työpaikkoja (vain luotsiasema, merivartioasema ja kauppa)."

Ömossan kyläsuunnitelmassa on huomioitu, että "kylän asukkaista 137 henkeä eli 38 % kuuluu työvoimaan ja 221 henkeä eli 62 % on työvoiman ulkopuolella.

Työvoima jakaantuu seuraavasti:

Ömossan työpaikkaomavaraisuus on 63 %. Monilla maataloilla on useita tuotantosuuntia. Useimmat karjatilat tuottavat viljan omaan tarpeeseensa (ja osittain myyntiin). Lisäksi on 6 viljatilaa. Alueella on seuraavia eläimiä ja juureksia:

Lypsykarjaa	9 maatilaa
Lihakarjaa	5 maatilaa
Sikoja	7 maatilaa
Kanoja	2 maatilaa
Lampaita	4 maatilaa
Hevosia	3 maatilaa
Mehiläisiä	2 maatilaa
Strutseja, etuja, nanduja	1 maatilaa
Perunaa	16 maatilaa

Rejpeltin kyläsuunnitelmassa on mainittu tilakoko, millä pitäisi olla huomattavaa merkitystä tulevaisuudessa. "Keskivertotilalla Rejpeltissä viljellään noin 20 peltohehtaaria. Tiloilla on myös keskimäärin 30 ha metsää."

Pjelaxin kyläsuunnitelmassa kuvataan kylän ainutlaatuisista elinkeinorakennetta. "Sanomme, että kasvihuoneviljely on saanut alkunsa Pjelaxissa. Kylällä onkin niin monta kasvihuonetta, että tuskin muista kylistä Suomesta löytyy samaa. Tämä on kasvatanut kyläläisistä pienyrittäjiä. Osa heistä saa toimeentulonsa kasvihuoneviljelystä."

Vallvikissä on laajaa ja ammattimaista erikoisviljelyä: erilaisia kaaleja, sokerijuurikkaita sekä eri tyyppistä kasvihuoneviljelyä. Kylässä on myös paljon yksityistä yritystoimintaa mm. iso kuljetusliike, maatalouskauppa, kuormalavojen valmistusta, sähköasennusliike sekä taksi.

2.2.3 Yhdistystoiminta

Useimmissa kyläsuunnitelmissa kerrotaan tavalla tai toisella kylän yhdistystoiminnasta. Siippy tiivistää yhdistystoimintansa: "Nuorisoseuralla on avoimien ovien iltoja lapsille ja nuorisolle. He pitävät rakennuksen kunnossa talkoovoimin ja sitä myös vuokrataan. Nuorisoseura järjestää jalkapallocupin, pilkkikilpailut, kesämarkkinat, vapupuriehan, jääpallocupin ym. Siipyyssä toimii marittayhdistys, Punainen Risti, folkhälsan (kansanterveys), joka opettaa, pitää uimakoulua ja harjoittaa avustustoimintaa. Sen lisäksi kylässä on kalastusyhdistys, 4H-kerho ja metsähoitoyhdistys. Vanhainkoti yhdistys ylläpitää vanhainkotiä, jossa on 20 asuntoa. Kansalaisopisto järjestää useita kursseja vuosittain esim. kivenhiontaa, nypläystä ja voimistelua".

Kovjoella johdetaan yhä kylän asioita 1750-luvun kyläjärjestyksen mukaan. "Uusi kylänvanhin valitaan vuosittain 27. joulukuuta kyläkokouksessa". Kovjoella on myös yhdistysten toiminta kirjattu tarkasti ja myös osittain yhdistysten historia sekä omaisuus. Esimerkiksi Kovjoki-Markby koti- ja kouluyhdistys esitellään näin:

"Koska myös Markbyn kylän ala-asteen oppilaat käyvät koulua Kovjoella on tämä yhdistys molempien kylien yhteinen. Yhdistys on aika nuori ja perustettiin sen jälkeen, kun kunnalliset koulujen johtokunnat lakkautettiin, Kovjoki-Markby koulun tukiyhdistykseksi.

Omaisuus: tietokoneita, kirjoja koulun kirjastossa, huonekaluja esikoulussa.

Toiminta: Yhdistys on talkoilla rakentanut leikkipaikan, jääkiekkokaukalon ja hiihtoladun koulun läheisyyteen. Varainhankintaa oppilastoimintaan, myyjäisiä, soppa- ja toimintapäiviä, ohjelmallisia tilaisuuksia, arpajaisia. Leirikoulu oppilaille."

2.2.4 Palvelut, liikenne ja tekninen huolto

Karvatin kyläsuunnitelmassa luetellaan lyhyesti kylän infrastruktuuri:

- Kylätie 2830 m sekä sivutie 1000 metriä.
- Tievalaistus 3500 metriä. Rakennettu talkoilla 1993.

- Kylätalo
- Nuorisoseuran talo
- Valaistu hiihtolatu 2,8 km
- Oma venesatama ja uimaranta
- Leikkipuisto

Kortjärven kyläsuunnitelmassa mainitaan kappaleessa liikenne: "Kortjärveläisillä on 8 km matka Teerijärven kirkonkylään ja 43 kilometriä Kruunupyyn kuntakeskukseen. Naapurikunta Kaustisen laajaa palvelutarjontaa hyödynnetään ahkerasti, matkaa sinne on noin 4 km. Lähimmät kaupungit ovat Kokkola, vajaan 50 km, ja Pietarsaari, vajaan 60 km. Vaasaan on 150 kilometriä. Vilkaasti liikennöity kantatie 63 Kauhava-Ylivieska kulkee kylän halki. Kylän 60 km/h nopeusrajoituksesta huolimatta on varsinkin raskas liikenne ongelmana."

Sundom on suuri 1700 asukkaan kylä ja siellä on monipuolinen palvelutarjonta: "Päiväkoti, ruotsinkielinen ala-aste, kirjaston sivukonttori, työväenopiston kurssit, terveydenhoitopiste ja neuvola, vanhainkoti, kehitysvammaisten asumisyksikkö, uimaranta, urheilukenttä, hiihtoladut, laskettelumäki, luontopolku, nuorisotila, koontumistiloja Pappilassa, vanhainkodilla, Kronvikin kylätuvalla, pankeissa sekä Öjbergetillä. Kylässä on myös kaksi kirkkoa, kaksi lomakylää, päivittäistavarakauppa ja kioski, kahvila, grillikioski ja käsityöläisten Sundom-halli."

Övermalaxin kyläsuunnitelma ottaa huomioon viime vuosina tehdyn maankäytön suunnittelun. Siinä mainitaan "kunnan laatima osayleiskaava" ja "Övermalaxin keskustan ja Bjergan asuntoalueen rakennuskaavat". Kunnan rantayleiskaava hyväksyttiin ympäristökeskuksessa kesäkuussa 1996 ja astuu voimaan piakkoin."

Yttermarkin suunnitelmissa todetaan pilke silmäkulmassa, että "seutu on jälkeen jäänyttä liikenneyhteyksien suhteen ja siksi on paras hypätä kaikkien välivaiheiden yli ja mennä suoraan tulevaisuuden eurooppalaiseen liikkumistapaan. Syrjäisten maakuntien, kuten Etelä-Pohjanmaan, liikenne tullaan hoitamaan helikopterilla. Siksi Yttermarkin olisi rakennettava niin pian kuin mahdollista helikopterikenttä ja aloitettava paikallisliikenne Vaasaan, Poriin ja Helsinkiin."

2.2.5 Vahvuudet, heikkoudet uhat ja mahdollisuudet

Kyläsuunnitelma perustuu usein niin kutsuttuun SWOT-analyysiin. Siinä nostetaan esiin kylän vahvuuksia, mahdollisuuksia ja voimavaroja. Ne asetetaan vastakkain kylän heikkouksien ja uhkien kanssa. Kyläsuunnitelmat perustuvat pitkälti niihin mahdollisuuksiin ja resursseihin, mitä kylällä on, mutta myös tulevaisuuden ughiin. Alavetelissä on tehty yhdentoista uhkan lista:

1. Perinteisten työpaikkojen määrä alkutuotannossa tulee vähenemään. Ehtiikö syntyä uusia työpaikkoja vastaavassa tahdissa?
2. Pystymmekö saamaan kaikki alaveteliläiset, ja varsinkin nuorison, uskomaan tulevaisuuteen Alavetelissä sekä viihtymään siellä ja samalla luomaan työpaikkoja?
3. Pystymmekö säilyttämään erikoisuutemme, alaveteliläisten murteen, ja samalla onnistua siinä, että uudet kyläläiset hyväksyvät kielemme ja perinteemme sekä tuntevat itsensä tervetulleiksi?
4. Onnistummeko pyrittämään osuuskunta Seljesiä tulevaisuudessa niin, ettei kunta myy lomakylää ulkopuoliselle?
5. Vaikea saada valtion rahoja
6. Keskittäminen Pietarsaareen
7. Ihmiset, jotka eivät voi hyvin, ja ihmiset, joilla ei ole ystäviä
8. Kaikki eivät osallistu
9. Liian vähän johtajia
10. Postin palvelut häviävät kokonaan?
11. Kaupat, pankit, onko niitä enää viiden vuoden päästä?

Alavetelissä on vastaavasti listattu mahdollisuudet ja voimavarat:

1. Olemme tottuneita pärjäämään itse ja olemme aika yritteliäitä.
2. Meillä on mainio kylähenki, olemme kaikki alaveteliläisiä ja haluamme olla myös tulevaisuudessa omine kielinemme ja vitseinemme sekä hauskoine jut-

tuinemme = imagomme. Sen lisäksi meidän pitäisi voida hyödyntää ruotsin kieltämme, kun olemme suomenkielisen Suomen raja-alueella.

3. Tiedämme, että selviydymme isommista hankkeista, missä on mukana eri yhdistyksiä ja yhteenliittymiä: metsästys- ja kalastusmaja, hiihtomaja, pääsiäiskokko, laulunäytelmä Alexander Slotte.
4. Osaamme toimia osuuskuntana, vrt. osuuskunta Seljes.
5. Työttömyyden olisi oltava 0 tai mieluummin -2.
6. Alavetelin historiassa olisi mahdollisuus johonkin samantapaiseen kuin laulunäytelmä Alexander Slotte.
7. Hyviä yhteyksiä pitäisi hyödyntää: valtatie 13, lentokenttä, satama, juna-asema.
8. Laaja asiakaskunta Kokkolassa.
9. Hieno konekanta, on useita nelivetoisia traktoreita.

Monäsissa todettiin lyhyesti: "viimeisen turkisalan laskukauden aikana 1980-90 lukujen vaihteessa huomasimme, kuinka haavoittuvainen kylä on ja kuinka tavattoman riippuvainen turkisalasta. Laskukausi opetti hyödyntämään muita kylän resursseja."

"Monäs on rannikkokylä. Monäsin ulkopuolella on Stubbenin majakka ja sen jälkeen meri aaltoilee vapaana aina Ruotsiin asti. Meillä on todella ainutlaatuiset hiekkarannat ja kalliorannat. Aivan erikoinen ranta on Storsand. Se on luonnonsuojelu- aluetta, mikä takaa alueen säilymisen. Meillä on soita, nevoja ja metsiä Storsandin yhteydessä. Kyläämme on 4,5 metrin syväväylä ja aivan erinomainen, suojainen satama. Koko saaristo on todella kaunis. Meillä on myös ihmisiä, joilla on lupa kuljettaa ihmisiä merellä."

"Monäsissa on vanhaa turkisalan kokemusta. Olemme tarhanneet minkkejä ja ketuja aina 1930-luvulta asti. Kylässä osataan kalastaa vanhoin ja nykyaikaisin menetelmin, osataan metsästää ja harjoittaa riistanhoitoa. Tunnemme luonnon ja meren."

Kristiinankaupungin keskustan kehittämissuunnitelmassa on keskusta määritelty "hyvin säilyneeksi ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi luokitelluksi kaupunkikeskustak-

si”. Kaupungin omistamat laajat maa-alueet, merellinen sijainti sekä olemassa oleva ja suunniteltu infrastruktuuri antavat suuria kehittämismahdollisuuksia.”

Hopsalan kylässä on suunniteltu kehittämishanketta, joka hyödyntäisi kylän halkaisevaa valtatieä 8 ja on siksi kylälle mahdollisuus. ”Tavoitteemme on saada matkailijat pysähtymään -poikkeamaan valtatie kasilta sen sijaan, että he vain porhaltavat ohi.”

Övermalaxin ja Yttermalaxin kyläsuunnitelmissa on Maalahden jokilaakso nähty tärkeänä mahdollisuutena. Jokilaakso on yksi 135 alueesta, jotka ympäristöministeriö on luokitellut valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Ahlön kalasataman kehittämissuunnitelmassa on tuotu esiin seuraavat sataman vahvuudet ja mahdollisuudet:

- sataman hyvät maayhteydet
- uusi purkauslaituri
- syvennetty väylä
- kalasatamaperinteet
- sijainti perinteisessä kalastajakylässä
- olemassa oleva infrastruktuuri
- välttämättömien palvelujen saatavuus
- tankkausmahdollisuus lähikaupassa
- iso venesatama
- autojen paikoitusalue.

2.3 Kylän tulevaisuus - yhteinen päämäärä ja tavoitteet

Monån kyläsuunnitelmassa todetaan, että ”kyläsuunnitelman tavoitteena on käynnistää laaja paikallinen keskustelu kylän tulevaisuudesta, siitä minkälainen kylä halutaan tulevaisuudessa - kehitetäänkö kylää vai ei? “. Monån tulevaisuuden päämääränä on seuraavien painopisteiden kehittäminen: kylän palvelutason parantaminen, työpaikkojen ja -tilaisuuksien luominen, kylän profiloituminen ulospäin ja että Monå on aktiivinen ja viihtyisä kylä.

Sundomissa on jo pidempi kokemus kyläsuunnittelusta ja ”siellä asetettiin kaikille suunnitelmille ja toimenpiteille yleistavoitteeksi Kestävä kehitys. Kaikkien toimenpiteiden on edistettävä taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävää kehitystä.” Agenda 21 ja sen ympäristövastuullisia lähtökohtia on painotettu useassa kyläsuunnitelmassa.

Brännkärr-Bastin päämääränä on, että ”kylä tunnetaan eteenpäin pyrkivänä ja elävänä kylänä niin, että asukkaat viihtyvät siellä. Kylään tulevien on tunnettava viihtyvänsä luonnonläheisessä ja ympäristön huomioon ottavassa kylässä. ”

Nybyn kylän tulevaisuudennäkymässä sanotaan: ”Vuokra-asuntoja on rakennettava lisää, jotta väestönkehitys muuttuu positiiviseksi. Pienyrittäjyyden, palvelujen, käsityöläisammattien ja matkailun toimeentulomahdollisuuksia on kehitettävä niin, että on mahdollisuus asua, viihtyä ja saada toimeentulonsa kotiseudulla, puhtaassa ympäristössä ekologisesti kestäväan kehityksen avulla. Tieverkoston olisi oltava siinä kunnossa, että sekä elinkeinonharjoittajat että yksityiset ihmiset voivat hyötyä siitä. Jotta kyläkuulttuuri, kylähenki ja vahva kyläyhteisö säilyvät, on tärkeää, että kylän yhdistyksillä on tarjota kokoontumistiloja niin, että voidaan järjestää erilaisia kylän tarpeita vastaavaa toimintaa.”

Nybyn suunnitelmassa asetetaan myös useita tavoitteita, esimerkiksi: jalostusasteen nousu tuotekehittelyllä, uusien perhe- ja pienyritysten perustaminen, matkailun ja käsityöperinteen kehittäminen, Nyby-talon kunnostaminen, kylävahtimestarin palkkaaminen, puhtaan ympäristön ja koskemattoman luonnon säilyttäminen niin, että voidaan tuottaa puhtaita elintarvikkeita, etätyöskentelyn mahdollistaminen.

Piolahdessa on samankaltaiset tavoitteet kuin Nybyssä:

- Kyläläisillä on oikeus saada tämän päivän yhteiskunnan taseisia palveluja. Luo da edellytykset niille.
- Hyödyntää olemassa olevaa luonnonympäristöä uusien matkailualan yritysten perustamiseksi ja työpaikkojen luomiseksi.
- Tukea kylän elinkeinoja sekä auttaa uusien yritysten perustamisessa.
- Tukea kulttuuritoimintaa, yhdistystoimintaa ja järjestöjä.
- Auttaa luomaan asuntoja vanhoille ja nuorille.
- Edistää työllistävien yritysten perustamista.

- Toimia niin, että nuorisomme viihtyy ja löytää kylässä mielekkään tulevaisuuden.
- Huolehtia siitä, että ympäristöasiat ja kehitys/ yritysten perustaminen kulkevat käsi kädessä.

Tavoitteena on suunnitelman toteuttaminen vuosien 1997 -2002 aikana.

Kun kyläsuunnitelmassa on määritelty kylän päämäärä, yhteisesti sovitut tavoitteet ja tärkeysjärjestys, on jatkossa helpompi perustella tulevaa toimintaa ja hankkeita, kun ne jo valmiiksi sopivat kylän yleisiin tavoitteisiin. Hyvin yksityiskohtainen kyläsuunnitelma voidaan rinnastaa hanke-suunnitelmaan tai tarkkaan kehittämissuunnitelmaan. Kovin yksityiskohtainen suunnitelma saattaa joskus rajoittaa toimintaa, jos olosuhteet muuttuvat.

Rejpellin päämääränä on laajentaa elinkeinorakennetta, jotta maaseutu säilyisi elävänä. "Haluumme saada valmiiksi sahaukseen tulevan alueen yhteisen alueen viereen. Elinkeinorakenne voisi laajentua lihan jatkojalostukseen esimerkkinä tilaturastamo, savustamo tai tilapuoti. Haluumme myös auttaa kylän taitavia käsityöläisiä löytämään foorumin, jossa he voivat kehittää toimintaansa ja tuotteiden markkinointia."

Brätön tiiviissä kehittämissuunnitelmassa halutaan tehdä jotain kylän muinaismuistoille. "Suunnitelmia ja kiinnostusta löytyy muinaismuistojen entisöimiseen, jotta ne säilyisivät tuleville sukupolville. Yksi tunnetuimmista on Cronholmin laivaveistämön rauniot Jouxholmenilla Kruunupyyn joensuulla. Kyläläiset hyväksyvät suunnitelmat, joissa Jouxholmenista tehtäisiin matkailukohde, ja arvioivat sen hyödyttävän kylää eri tavoin. Suunnitelmissa on myös vaellusreitin rakentaminen yhdistämään osan muinaismuistoista mm. Huhta Oton luolan ja haudat sekä viikinkiajan löydöt."

Siipyssä on laaja, positiivinen visio kylän tulevasta kehityksestä. Lähimmän viiden vuoden päämääriin kuuluu esimerkiksi ruokakulttuuriin panostaminen. Halutaan hyödyntää terveellisiä saaristolaisruokia matkailussa. Siipyssä halutaan myös toimivaa kulttuurivaihtoa suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä.

Kovjoella on ehdottomasti tärkeintä saada enemmän vuokra-asuntoja kylään. "Monet nuoret ovat pakotettuja muuttamaan toiselle paikkakunnalle, kun ei ole asuntoja." Yksi monista kylän ideoista koskee ratsastusreittiä. "Ratsastusseura ja hevosten omistajat ovat kiinnostuneita reitistä Uudestakaarlepyystä Kovjoen asemalle. Vanha ratapohja on erinomainen alku kaupungista päin, mutta se ei tule perille saakka,

koska vanha museorata kunnostettiin. Ratsastuskerhon kanssa voitaisiin yhteistyössä rakentaa loppuosa valmiiksi”. Museoradan yhteyteen haluttaisiin myös paja, kuten asemanseudulla oli ennen. Kovjoella kirjoitetaan ympäristöstä: ”Yhteinen panostus kyläympäristöön ja luontoon lisäisi sekä kyläläisten että matkailijoiden viihtyvyyttä. Olisi tärkeää kunnostaa vanhoja jäljellä olevia riisiä ja latoja. Latoja ei tulisi hävittää, vaan ne pitäisi kunnostaa tai mahdollisesti siirtää lähemmäksi oja kohtiin, jossa ne eivät ole työkoneiden esteenä. Suuri osa näistä töistä voitaisiin teettää työllistämistöinä tai nuorilla kesätöinä. Kylän nuorille opiskelijoille voisi löytyä töitä kesäloman ajaksi, mikäli yhdistyksien töitä tai esimerkiksi vanhuksille tarjottavia aputöitä organisoitaisiin uudelleen kesällä tehtäväksi.”

Bäckbyn päämääränä on ”työtä on kaikille. Kylää halutaan kehittää voimakkaaksi keskuksiksi, jossa kyläläiset saavat toimeentulonsa maanviljelyksestä, pienteollisuudesta, urakatöistä ja matkailusta. Kylä tulee olemaan elinvoimainen ja siellä on mahdollista tuottaa puhdasta ruokaa. Kasvava sukupolvi löytää työpaikkansa kylästä. Matkailun kautta tulee kylä tunnetuksi Suomessa ja jopa Euroopassa. Lasten- ja vanhustenhoito hoidetaan paikallisesti oman kylän henkilökunnan avulla. Tietoliikenne on hyvin kehittynyt ja sen avulla voidaan tietyt työtehtävät hoitaa kotoa etätöinä. Tämä vähentää samalla ympäristön kuormitusta ja säästää energiaa.”

Kristiinankaupungin keskustassa halutaan panostaa siihen, että ”kiinnostus kulttuuriympäristöä kohtaan kasvaa tiedon, koulutuksen ja neuvonnan avulla. Puukaupungin fyysistä ympäristöä parannetaan julkisin ja yksityisin panoksin. Kannustetaan vanhojen rakennusten käyttöön ottoon, esimerkiksi pienimuotoiseen majoitustoimintaan. Kaupan edellytyksiä, sekä asukkaiden ja matkailijoiden palveluja ja viihtyisyyttä parannetaan. Teollisuuden ja yritysten toimintaedellytykset turvataan”.

2.4 Toimenpiteet

Käytännön toimenpiteiden miettiminen tai hankkeiden yksilöiminen helpottaa suunnitelman toteuttamista.

Överpurmon kyläsuunnitelmassa on perusteellisesti käyty läpi, kuinka kyläläiset haluavat kehittää kyläänsä ja mihin halutaan panostaa. Suunnitelmassa on hahmoteltu myös kehittämishankkeita, joihin ollaan valmiita panostamaan. Kehittämishankkeet on jaettu toimenpiteisiin, jotka koskevat koko kylää, kylän osia ja yksittäisiä tiloja ja yrityksiä. Hanke, joka koskee koko aluetta on Ilveskivikeskus, jossa halutaan tarjota elämyksiä, rentoutumista, kulttuuritietoutta, tarjoilua jne. Osaa kylästä koskettaa yhteistyöhanke konerengas, jotta maatalouskoneiden kustannukset saadaan pienene-

mään. Tilat ja yritykset haluavat edesauttaa käsityöläisiä laajentamaan eri tavoin tulopohjaansa.

Soklotin kyläsuunnitelmassa pohditaan, että kattavinkin suunnitelma saattaa jäädä ainaiseksi suunnitelmaksi, mikäli sitä ei pystytä konkretisoimaan toimenpiteiksi. Siellä onkin juuri tästä syystä tavoitteena kehitysyhtiön perustaminen. Yhtiö hoitaisi koordinoinnin, ja sillä olisi tietyt tehtävät tai se voisi auttaa erilaisissa tehtävissä ja taidoissa. Se hankkii pääomaa ja yhteistyökumppaneita jne.

Niinikosken kyläsuunnitelman toimenpiteitä mietittiin työryhmissä. Toimenpiteille löydettiin vastuutahot. Suunnitelman toteuttaminen aloitettiin hankkeella, joka sai rahoitusta paikalliselta toimintaryhmältä.

“Kyläkahvila/kylätoimisto

Koulun vanhasta rakennuksesta Savikukosta kunnostetaan asukkaille ja Tapolan kehitysvammaisten kyläyhteisön yhteiseen käyttöön kyläkahvila ja kylätoimisto. Kylätoimisto toimii päivisin Tapolan musiikkiterapiatilana. Kahvilatoimintaa hallinnoidaan Tapolan kyläyhteisön kautta. Kylätoimiston toiminnasta vastaa Niinikosken Nuorisoseura.”

Länsi-Hollolassa on sovittu tärkeimpien toimenpiteiden vastuutahoista, -henkilöistä ja aloitusaikataulusta.

“Luontopolku

Virkistyskäyttöön tarkoitettua luontopolkua suunnitellaan yhdessä metsästysseuran kanssa. Sen avulla voitaisiin paikkakunnalla asuvat ja tänne muuttoma harkitsevat lapsiperheet tutustuttaa alueen erityispiirteisiin sekä historia- ja luontokohteisiin. Rakentaminen pyritään aloittamaan vuonna 2003. Yhteyshenkilönä kyläyhdistyksestä H.S. ja metsästysseurasta J.U..”

Kylän yhteinen tulevaisuuskeskustelu innostaa parhaimmillaan heti toimintaan. Tönnön kyläsuunnitelmasta oli paperilla vasta muutama sana, kun kyläjohtokunta oli tehnyt ja jakanut “Tönnönkosken kuohuja” kylälehdessä ensimmäisen numeron.

2.5 Kyläesimerkkien yhteenveto

Kylän itse tekemä kyläsuunnitelma on upea ja arvokas yhteinen tahdonilmaisu: Siihen kartoitetaan kylän nykytilanne ja määritellään yhteistä tulevaisuutta. Kylän suunnittelijat tekevät vaativan ja tärkeän työn kyläyhteisölle. Aikaa ja voimia käytetään laatimisprosessiin, jonka tuloksena kirjoitetaan kyläsuunnitelma. Kuljettu tie valmiiksi

suunnitelmaksi on varmaankin antoisa ja mielenkiintoinen. Laatimiseen osallistuneet miettivät kylän tämän päivän tilannetta ja katsovat tulevaisuuteen nähdäkseen, mitä kylän yhteinen kehitys voisi olla.

Useimmat esimerkkikylät ovat huolellisesti tarkastelleet kylänsä nykypäivää ja tuloksena on ollut hyvä tilanneanalyysi. Oman yhteisön tarkasteleminen ei ole helppo tehtävä. Kylän suunnittelijat ovat kyenneet asettumaan sivustakatsojan asemaan ja tarkastelemaan itseään sekä kyläänsä.

Yhteiset tulevaisuuden visiot on tuotu kyläsuunnitelmissa esille eri tavoin. Osa kylistä on huolella muodostanut yhteisen päämäärän ja tavoitteita niille alueille, joille halutaan yhteisesti panostaa. Osassa kyläsuunnitelmia on sitä vastoin niukka tulevaisuuden visio. Luultavasti näissäkin kylissä on keskusteltu yhteisestä tulevaisuudesta, mutta tavoitteita ei ole saatu kirjoitettua suunnitelmaan. Ne on vaikea pukea sanoiksi.

On selvästi kaksi selvää tapaa käsitellä tulevaisuutta kyläsuunnitelmassa. Yksi tapa on, että kylässä halutaan säilyttää jo olemassa oleva tämän päivän tasolla. Silloin kylä kokee usein voimakkaan uhan huonommasta palvelutasosta. Toinen ja tavallisempi lähestymistapa on positiivisempi: useimmat asiat kylässä tulevat kehittymään ja parantumaan. Lisää ihmisiä muuttaa kyliin, lisää asuntoja rakennetaan, liikenneyhteydet parantuvat jne. Useassa kyläsuunnitelmassa on myös esitetty käytännön toimenpiteitä ja tiiviitä hankesuunnitelmia siitä, kuinka tulevaisuudelle asetetut päämäärät saavutetaan. Joissakin kylissä on myös selvästi eritelty ne asiat, mihin halutaan panostaa.

Kyläsuunnitelmista huomaa, että joissakin kylissä on jo pitemmän aikaa ollut suunnitelmia ja yhteisiä tavoitteita. Toisissa kylissä on ensimmäistä kertaa toteutettu tämän tyyppinen suunnitteluprosessi ja tuloksena on kirjoitettu kyläsuunnitelma. Kyläsuunnitelmia tullaan varmaankin useassa kylässä laatimaan ja päivittämään asukaslähtöisesti myös jatkossa. Jotkut kylät ovatkin jo kirjoittaneet kyläsuunnitelmissaan, että tavoitteet ja sisältö tullaan tarkistamaan vuosittain.

Kyläsuunnittelussa voidaan painottaa kahta asiaa. Yksi on se tapa tai työprosessi, jossa kiinnostuneet kyläläiset kokoontuvat keskustelemaan ja tarkastelemaan kylän yhteistä tulevaisuutta. On tärkeää, että kyläläiset itse osallistuvat ja pysyvät yhteisen päämäärän ja tavoitteiden takana.

Toinen tärkeä asia on yhteistyö kylältä ulospäin. Vain yhteistyöllä kunnan ja muiden tahojen kanssa päästään toteuttamaan merkittäviä asioita. Kylän ulkopuolella on aina olemassa voimavaroja, joita voidaan hyödyntää kylän asioiden toteuttamiseksi.

Kylässä voidaan esimerkiksi käynnistää hanke, joka saa tukea kunnalta ja paikalliselta toimintaryhmältä. Kyläsuunnitelmassa kannattaa siksi esittää pari kolme painopistealuetta, jotka asetetaan etusijalle ja joihin halutaan panostaa. Niiden ei tarvitse olla valmiita hankkeita ja toimintasuunnitelmia. Riittää, että yleisesti rajataan ne sektorit, joihin kylässä halutaan panostaa. Selvät painotukset voivat antaa etulyöntiaseman neuvotteluissa, kun ollaan yhteistyössä muiden osapuolten kanssa.

Itse tehdyn suunnitelman etu on, että paikallisen yhteisön asukkaat itse aktiivisesti tarttuvat toimeen. Kylä saa itse päättää päämääränsä. Kylä itse määrittelee, kuinka suunnitelmat viedään läpi. Kylä itse päättää myös, keitä halutaan yhteistyökumppaneiksi. Ajatus tai tahto tehdä jotakin yhteistä kylän tulevaisuuden eteen tulee ruohonjuuritasolta -kyläläisiltä itseltään.